

« فرم طرح درس »

دانشکده: زبان و ادبیات رشته: زبان و ادبیات فارسی مقطع: کارشناسی ارشد

نام درس: شاهنامه تعداد واحد نظری: ۲ واحد نام مدرس: حمیدرضا اردستانی رستمی تمام وقت محل برگزاری: کلاس

هدف کلی درس: آشنایی دانش جویان با شاهنامه، فردوسی و ادب حماسی.

منبع اصلی درس برای خوانش شاهنامه: ۱- شاهنامه، تصحیح جلال خالقی مطلق، چاپ مرکز دایره‌المعارف بزرگ اسلامی در ۸ جلد و یا ویرایش ایشان از همان تصحیح، انتشارات سخن، به علاوه توضیحات ایشان بر شاهنامه با عنوان «یادداشت‌های شاهنامه»، چاپ دایره‌المعارف بزرگ اسلامی؛ ۲- دفتر خسروان (برگزیده شاهنامه در ۸۷۸۲ بیت) از سجّاد آیدنلو، انتشارات سخن.

رئوس مطالب

هفته نخست	آشنایی کلی با حماسه و ادب حماسی؛ اقسام حماسه (اصیل، تاریخی و مذهبی)؛ پیوند اسطوره با حماسه و تفاوت آن دو؛ تفاوت اسطوره و تاریخ؛ چگونگی شکل‌گیری حماسه ملی ایران (شاهنامه)؛ زندگی فردوسی و ویژگی‌های تاریخی زمانه او؛ مذهب فردوسی و ملی‌گرایی او و پیوند مذهب و ملیت ایرانی فردوسی در شکل‌گیری شاهنامه و بحث درباره منابع فردوسی در سرایش شاهنامه.
هفته دوم	گشودن دشواری‌ها از متن شاهنامه و گفت‌وگو درباره فرایند تکوین حماسه ایران + بحث درباره پدیده‌شناسی تطبیقی شعر پهلوانی
هفته سوم	_____ و گفت‌وگو درباره بنیادهای اسطوره و حماسه ایران + درآمدی بر ساختارهای اسطوره‌ای شاهنامه
هفته چهارم	_____ و گفت‌وگو درباره شاهنامه فردوسی و ساختار و قالب آن + بررسی موسیقی رزمی و بزمی شاهنامه
هفته پنجم	_____ و سخن از قابلیت‌های نمایشی شاهنامه
هفته ششم	_____ و گفت‌وگو درباره حماسه‌های پس از فردوسی + بحث درباره روایت‌های مردمی و شفاهی متأثر از شاهنامه
هفته هفتم	_____ و بررسی حضور شاهنامه و فردوسی در آن سوی مرزها، به‌ویژه در شبه قاره هند
هفته هشتم	_____ و سخن درباره توتم و تابو در شاهنامه + جامعه‌شناسی خودکامگی در شاهنامه
هفته نهم	_____ و بررسی تأثیر کیش زروانی در حماسه ملی ایران
هفته دهم	_____ و گفت‌وگو درباره دو مجموع مقاله گل رنج‌های کهن و سخن‌های دیرینه از جلال خالقی مطلق
هفته یازدهم	_____ و گفت‌وگو درباره مجموع مقاله‌های میرجلال‌الدین کزازی درباره شاهنامه
هفته دوازدهم	_____ و گفت‌وگو درباره مجموع مقاله‌های محمود امیدسالار و سجّاد آیدنلو درباره شاهنامه
هفته سیزدهم	_____ و گفت‌وگو درباره جغرافیای سیاسی در شاهنامه
هفته چهاردهم	_____ و گفت‌وگو درباره شخصیت‌های تاریخی و اسطوره‌ای در شاهنامه
هفته پانزدهم	_____ و بررسی شاهنامه از دیدگاه روان‌شناسی تحلیلی کارل گوستاو یونگ
هفته شانزدهم	جمع‌بندی کلی آن‌چه از متن شاهنامه خوانده شده است و گشودن دشواری‌های متن

نحوه ارزش‌یابی فعالیت دانش‌جو در طی دوره: شش نمره میان‌ترم که به‌صورت شفاهی از دانش‌جویان در روزی بخصوص مصاحبه به‌عمل می‌آید. البته فراهم آوردن مقاله‌ای که ارزش علمی پژوهشی داشته باشد، می‌تواند جای‌گزین شش نمره شود + چهارده نمره کتبی در پایان‌ترم تحصیلی.

منابع مطالعاتی که یاری‌گر دانش‌جو در فهم بهتر فردوسی و شاهنامه خواهد شد:

- ۱- فردوسی و شاهنامه‌سرایی، به مناسبت همایش بین‌المللی هزاره شاهنامه، تهران: فرهنگستان زبان و ادب فارسی.
- ۲- مجموع مقاله‌های همایش، شاهنامه پس از شاهنامه، به کوشش فرزاد قائمی، مشهد: به‌نشر.
- ۳- صفا، ذبیح‌الله، حماسه‌سرایی در ایران، تهران: امیرکبیر.
- ۴- دوستخواه، جلیل، شناخت‌نامه فردوسی و شاهنامه، تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.
- ۵- دوستخواه، جلیل، حماسه ایرانی از فراسوی هزاره‌ها، تهران: آگاه.
- ۶- شاپور شهبازی، علی‌رضا، زندگی‌نامه تحلیلی فردوسی، تهران: هرمس.
- ۷- حمیدیان، سعید، درآمدی بر اندیشه و هنر فردوسی، تهران: ناهید.
- ۸- سرکاراتی، بهمن، سایه‌های شکار شده، تهران: طهوری.
- ۹- شفیعی، محمود، شاهنامه و دستور، تهران: دانش‌گاه تهران.
- ۱۰- تقی‌زاده، سید حسن، فردوسی و شاهنامه او، تهران: توس.
- ۱۱- محیط‌طباطبایی، محمد، فردوسی و شاهنامه، تهران: امیرکبیر.
- ۱۲- مینوی، مجتبی، فردوسی و شعر او، تهران: معین.
- ۱۳- مزداپور، کنایون، داغ گل سرخ، تهران: اساطیر.
- ۱۴- باباخانی، مصطفی، کاربرد کهن‌الگو در شاهنامه، تهران: جامی.

نیز به مقاله‌های پیش‌رو درباره شاهنامه از حمیدرضا اردستانی‌رستمی مراجعه شود:

۱. «اسطوره زادن زروان؛ گذار از زن‌سروری به مردسالاری و انعکاس آن در شاهنامه»، مجله علمی - پژوهشی شعرپژوهی (بوستان ادب)، دانش‌گاه شیراز، سال ششم، شماره نخست، بهار ۱۳۹۳، پیاپی ۱۹، صص ۲۷-۵۴.
۲. «فریدون دهقان، کاوه آهن‌گر و ضحاک دیو»، فصل‌نامه علمی - پژوهشی شعرپژوهی (بوستان ادب)، دانش‌گاه شیراز. دوره هفتم، شماره نخست، بهار ۱۳۹۴.
۳. «برشده گوهر؛ جان و خرد»، مجله علمی - پژوهشی کاوش‌نامه زبان و ادبیات فارسی، دانش‌گاه یزد، سال یازدهم، بهار و تابستان ۱۳۹۳، شماره ۲۸، صص ۳۱۷-۳۴۰.
۴. «یاقوت سرخ: خرد، آتش میانجی و جان»، مجله مطالعات ایرانی، دانش‌گاه شهید باهنر کرمان، سال سیزدهم، شماره بیست و پنجم، بهار و تابستان ۱۳۹۳، صص ۱-۲۴.
۵. «نمودهای زروانی در متن‌های ایرانی»، مجله مطالعات ایرانی، دانش‌گاه شهید باهنر کرمان، سال سیزدهم، شماره بیست و هفتم، بهار و تابستان ۱۳۹۴، صص ۱-۲۵.
۶. «شکستگی شخصیت شهرسب در مرداس و ضحاک»، دوفصل‌نامه علمی - پژوهشی پژوهش‌نامه ادب حماسی، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد رودهن، سال نهم، شماره ۱۶، ۱۳۹۲، صص ۱۷۳-۱۹۱.
۷. «مانی شاهنامه زروانی‌ست»، دوفصل‌نامه علمی - پژوهشی پژوهش‌نامه ادب حماسی، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد رودهن، سال دهم، شماره ۱۸، ۱۳۹۳، صص ۱۱-۴۲.

- ۸ «فردوسی و نقد سیاست‌های ساسانی و غزنوی در سایه چرخش شخصیت گشتاسب در شاهنامه»، **دوفصل‌نامه علمی - پژوهشی پژوهش‌نامه فرهنگ و ادب، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد رودهن**، سال هفتم، شماره ۱۱، ۱۳۹۰، صص ۱۷۸-۲۱۴.
- ۹ «فردوسی، ابومنصور و آرمان‌های ملوک‌الطوایفی»، **فصل‌نامه علمی - پژوهشی پژوهش‌های ادبی، انجمن زبان و ادبیات فارسی**، سال یازدهم، شماره ۴ و سوم، بهار ۱۳۹۳، صص ۹-۳۰.
- ۱۰ «اسطوره‌های ایرانی، برآیند دگرگونی‌های اجتماعی»، **فصل‌نامه علمی - پژوهشی ادبیات عرفانی و اسطوره‌شناختی**، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۴، صص ۳۵-۷۳.
- ۱۱ «بنیادی‌ترین علل زوال ساسانیان با تکیه بر شاهنامه»، **مجله علمی - پژوهشی زبان و ادبیات فارسی، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد فسا**، سال دوم، شماره دوم، پیاپی ۴، زمستان ۱۳۹۰، صص ۲۷-۴۸.
- ۱۲ «دو خورشید در یک آسمان (سنجش اندرزهای فردوسی در شاهنامه و سعدی در بوستان)»، **فصل‌نامه علمی - پژوهشی پژوهش ادبی، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی**، شماره بیستم، پاییز ۱۳۸۹، صص ۱۱-۴۴.
- ۱۳ «بررسی تأثیرپذیری فردوسی از آیین زروانی»، **فصل‌نامه علمی - پژوهشی پژوهش ادبی، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی**، شماره هفدهم، زمستان ۱۳۸۸، صص ۹-۳۳.
- ۱۴ «نگاهی به اندیشه‌های کلامی فردوسی»، **فصل‌نامه تخصصی زبان و ادبیات فارسی، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد اراک**، سال دوم، شماره ششم، تابستان ۱۳۸۵، صص ۷۵-۹۸.
- ۱۵ «حکیمی شاعر، شاعری ناصح»، **مجله نامه پارسی، شورای گسترش زبان و ادبیات فارسی**، سال هفدهم، شماره اول و دوم، بهار و تابستان ۱۳۹۱، صص ۱۳۱-۱۵۲.
- ۱۶ «فردوسی متعبد یا خردورز»، **ماه‌نامه حافظ**، شماره ۷۵، آبان ۱۳۸۹، صص ۴۴-۴۷.
- ۱۷ «اعتدال روحی و فکری حکیم ابوالقاسم فردوسی»، **مجله تجربی کلمه**، زیر نظر کانون شعر و ادب اداره شهرستان ورامین، شماره ۱۱، پاییز ۱۳۸۷، صص ۳-۱۱.
- ۱۸ «فردوسی، ناصر خسرو و اسماعیلیه»، **دوفصلی‌نامه پژوهش‌نامه ادب حماسی**، دانش‌گاه آزاد اسلامی واحد رودهن، سال یازدهم، شماره نوزدهم، ۱۳۹۴، صص ۶۷-۹۸.
- و دو کتاب: ۱- **زروان در حماسه ملی ایران**، تهران: نشر و پژوهش شیرازه؛ ۲- **روزگار نخست (جستارهایی پیرامون دیباچه شاهنامه)**، تهران: نشر و پژوهش شیرازه.